

SPECIFICUL INTEGRĂRII CLĂDIRILOR PATRIMONIUL CULTURAL ÎN CIRCUITUL DE UTILIZARE MODERNĂ

Anna LEȘAN

Technical University of Moldova, Chisinau, Republic of Moldova

anna.lesan@emi.utm.md

ORCID ID: 0000-0003-3284-0525

Rezumat: *Patrimoniul arhitectural reprezintă unul din bunurile care au o importanță majoră în educație, economie deoarece are la bază valori care se transmit din generație în generație. Există mai multe metode de aculturație a patrimoniului cultural, una din metodele actual abordate la nivel internațional este integrarea clădirilor patrimoniului cultural în circuitul de utilizare modernă prin procesul de revitalizare adaptivă.*

În articolul dat am prezentat ce reprezintă revitalizarea adaptivă, pentru ce este importantă, care sunt beneficiile aceste metode. La fel am prezentat cazuri construcțiile și-au schimbat modul de folosință în urma revitalizării adaptive, observăm că prin cele mai populare reutilizarea construcțiilor în galerii de artă, școli, spații comerciale, centre multiculturale.

Și deoarece revitalizarea adaptivă are la bază integrarea construcțiilor istorice în circuitul modern au fost prezentate standarde în baza cărora sunt menționate cerințele pentru respectarea condițiilor de eficiență energetică a construcțiilor istorice.

Abstract: *Architectural heritage is one of the assets that have a major importance in education, economy because it is based on values that are passed down from generation to generation. There are several methods of acculturation of cultural heritage, one of the methods currently approached internationally is the integration of cultural heritage buildings in the modern use circuit through the process of adaptive revitalization.*

In this article we presented what adaptive revitalization is, why it is important, what are the benefits of these methods. We also presented cases where the constructions changed their use following the adaptive revitalization, we notice that through the most popular the reuse of the constructions in art galleries, schools, commercial spaces, multicultural centers.

And because the adaptive revitalization is based on the integration of historic buildings in the modern circuit, standards were presented based on which the requirements for compliance with the energy efficiency conditions of historic buildings are mentioned.

Cuvinte-cheie: *patrimoniul cultural, arhitectură adaptivă, utilizare modernă, conservare, eficiență energetică, NZEB.*

Introducere

Anterior am menționat că patrimoniul cultural prin impactul esențial asupra societății datorită importanței rolului său în educație, economie și în ansamblu, în civilizația întregii societăți este de interes public, acest statut impune legiferarea regimului de protejare a acestuia.

Astfel protejarea patrimoniului cultural național constă în ansamblul de măsuri având caracter științific, juridic, administrativ, financiar, fiscal și tehnic, menite să asigure identificarea, cercetarea, inventarierea, clasarea, conservarea, asigurarea securității, întreținerea, prepararea, restaurarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural național, în vederea asigurării accesului democratic la cultura și a transmiterii acestui patrimoniu generațiilor viitoare. [1]

Astfel pentru evitarea costurilor de conservarea a clădirilor istorice și pentru a readuce la viață aceste clădiri este actuală tendința de adaptarea acestora pentru uz modern

1. Ce este arhitectura adaptivă de reutilizare și de ce este importantă

În arhitectură, reutilizarea adaptivă (numită și reutilizarea clădirii) se referă la reutilizarea unei structuri existente pentru un nou mod de folosință.

Arhitectura adaptivă de reutilizare dă o nouă viață structurilor istorice, transformându-le în ceva util pentru mediul înconjurător, cum ar fi de exemplu centre comunitare sau locuri creative cu utilizare mixtă.

Proiectele de reutilizare adaptivă păstrează ceea ce este mai bun la construcțiile istorice în special acele caracteristici unice și autentice care nu pot fi prezente și adaptate în construcții noi, dar le dezvoltă într-un mod care este mai modern și mai utilizabil. Acest concept de dezvoltare și reutilizarea, în general are scopul de a păstra exteriorul unei clădiri și adaptarea pentru a reutiliza interiorul construcției. În general putem spune că acest concept este un mijloc de a dăruia o nouă viață clădirilor istorice, care pot crea o nouă lumină în societate.

Reutilizarea adaptivă **este importantă** pentru o comunitate deoarece:

- **Menține patrimoniul cultural** . În comunitățile cu arhitectură istorică, reutilizarea adaptivă este o formă de conservare istorică. Restaurează situri semnificative din punct de vedere cultural care altfel ar fi lăsate să se deterioreze sau demolate pentru a face loc unor clădiri noi sau parcuri.

- **Încetinește extinderea urbană** . Când constructorii caută șantiere noi, ei trebuie să aleagă adesea terenuri mai departe de centrul orașului, deoarece terenul din interiorul orașului este de obicei revendicat de clădiri vechi sau imobiliare mai scumpe. Acest lucru alimentează procesul de „extindere urbană”, un termen pentru expansiunea nerestricționată a zonelor urbane, contribuind la poluarea aerului și alte impacturi asupra mediului, modele de trafic periculoase, costuri mai mari ale infrastructurii și izolarea socială. Reutilizarea adaptivă oferă un contracara pentru extinderea urbană

- **Revitalizare a locațiilor**. Are ca scop revitalizarea locațiilor unde sunt amplasate aceste tipuri de construcții prin aducerea acestora în uz și crearea unei zone active față de situația când acestea sunt spre deteriorare.

- **Crează un nou far comunitar**. Arhitectura adaptivă de reutilizare este funcțională și adesea incredibil de frumoasă. De exemplu, cum ar fi crearea unei galerii într-o stație veche.

Reutilizarea adaptivă este **o opțiune excelentă** pentru multe proiecte de construcție, deoarece poate:

- **Costuri mai mici de construcție**. În comparație cu proiectele de construcții tradiționale, reutilizarea adaptivă are câteva avantaje financiare semnificative și economii de costuri. În general, reutilizarea adaptivă utilizează mai multă forță de muncă decât materialele de construcție și, în timp ce costurile materialelor au crescut vertiginos în ultimele decenii, costurile cu forța de muncă au crescut doar ușor. Reutilizarea adaptivă renunță, de asemenea, la toate cheltuielile de demolare, care sunt adesea costisitoare și o parte semnificativă a bugetului de construcție. Stimulentele fiscale locale și creditele fiscale istorice federale pentru reutilizarea adaptivă a clădirilor ușurează preocupările bugetare pentru constructorii care reutilizează clădirile istorice.

- **Accelerează construcția**. Construirea unei noi structuri durează de obicei mult mai mult decât reabilitarea unei clădiri existente. Multe spații dintr-o clădire veche pot fi locuibile doar după o renovare minimă, așa că, chiar dacă proiectul este încă în derulare, proprietarii pot deschide părți ale clădirii pentru afaceri.

- **Popular în comunitate**. Proiectele creative de reutilizare adaptivă sunt o opțiune incredibil de populară în cadrul comunităților, deoarece oamenii se bucură de conservarea istorică a clădirilor semnificative din cartierul lor și de noi repere unice. Dacă sunteți un constructor comercial, reutilizarea

unei clădiri mai vechi poate fi un factor cheie în stimularea interesului clienților către unitatea dvs., fie că este vorba despre un restaurant, un bloc de apartamente sau un centru comercial. [4]

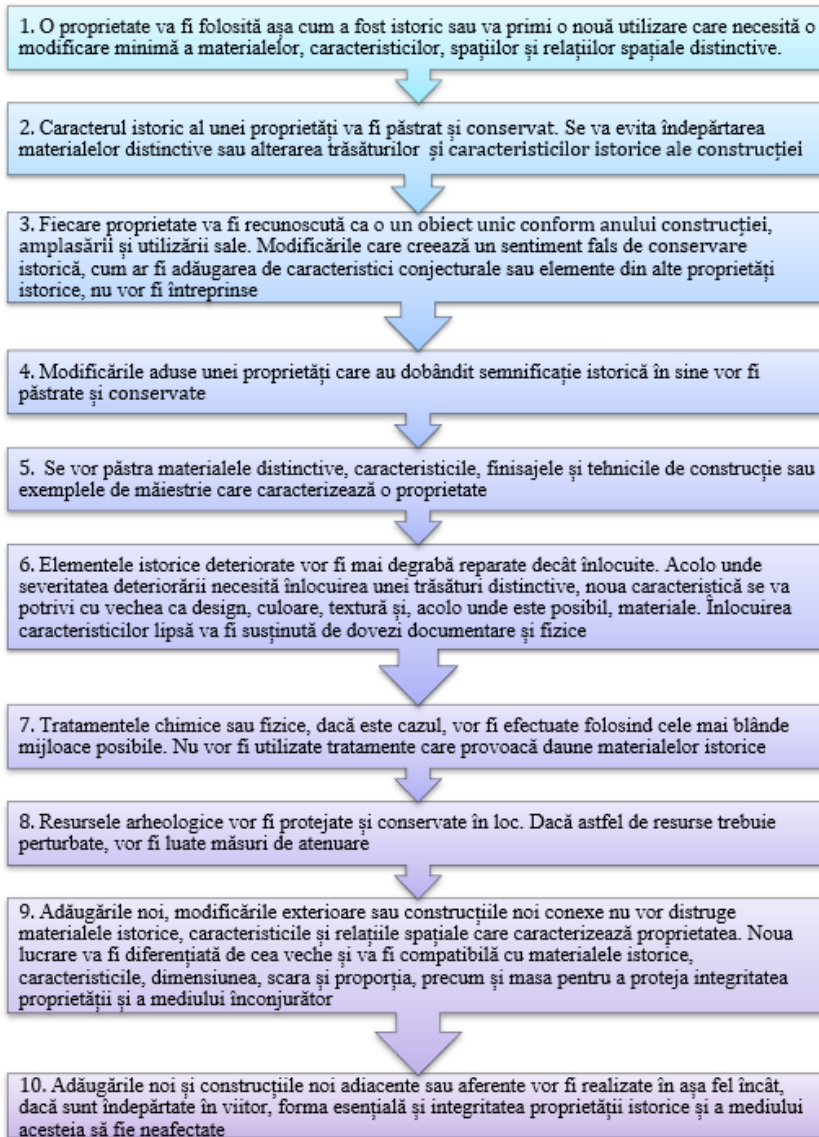

Figura1. Condițiile principale în cadrul procesului de reabilitare a patrimoniului cultural, SUA
Sursa: [3]

În fig.1 sunt prezentate principalele condiții care trebuie respectate în cadrul procesului de reabilitare a patrimoniului cultural stabilit conform Standarde pentru reabilitare al S.U.A.

În S.U.A există adoptate Standarde pentru reabilitare, în special în contextul utilizării moderne a construcțiilor istorice.

Astfel conform standardelor menționate reabilitarea este definită ca: „actul sau procesul de a face posibilă o utilizare compatibilă a unei proprietăți prin reparații, modificări și completări, păstrând în același timp acele porțiuni sau caracteristici care transmit valorile sale istorice, culturale sau arhitecturale.” [2] [3].

Astfel acestea vin cu o serie de recomandări și condiții care trebuie luate în considerare în cadrul fiecărui proiect de reabilitare.

La fel aceste standarde abordează reabilitarea ca tratament.

Astfel când este necesară repararea și înlocuirea caracteristicilor deteriorate; când sunt planificate modificări sau completări la proprietate pentru o utilizare nouă sau continuă; iar atunci când reprezentarea sa într-o anumită perioadă de timp nu este adecvată, reabilitarea poate fi considerată un tratament.

Una dintre modalitățile de conservare a siturilor de patrimoniu cultural este adaptarea acestora pentru uz modern. Acesta este cel mai versatil mod de conservare, inclusiv repararea și restaurarea. Pentru a face acest lucru, este necesar să se îndeplinească condițiile în care monumentul nu va fi amenințat cu distrugerea sau pierderea aspectului său istoric

Întrucât vorbim de un monument protejat de stat, orice lucrare la acesta trebuie să respecte cerințele legale existente în vigoare. Nici în timpul lucrărilor de adaptare la uz modern, nici în timpul exploatării clădirii într-o calitate nouă, nu se admit deteriorarea și atacarea valorii istorice și artistice a construcțiilor.

Astfel de cerințe obligatorii includ păstrarea aspectului original al clădirii, soluțiile și caracteristicile sale de proiectare și planificare, interiorul original, precum și integritatea peisajului din jur stabilit istoric.

Limitările reutilizării adaptive. Nu toate clădirile sunt potrivite pentru reutilizare adaptivă. Chiar dacă dezvoltatorii se pot asigura că reconstrucția va fi utilă și va servi nevoilor pieței locale, ei trebuie să treacă peste obstacole de la pericolele de construcție până la birocrăția legală. Provocările comune includ obligațiile financiare existente sau, în cazul hotelurilor, contractele de franciză. Probleme suplimentare pot apărea în îndeplinirea standardelor moderne de siguranță, a legilor de utilizare a terenurilor și a zonelor și a codurilor de construcție.

2. Tipuri de utilizare moderna a construcțiilor istorice

Utilizarea modernă a clădirilor istorice este una din abordările actuale la nivel internațional, la fel cum am menționat și în partea 1 al acestui articol pentru acest aspect sunt aprobate și standarde de care trebuie să se țină cont la etapa reabilitării construcțiilor istorice pentru reutilizarea acestora în condiții moderne, de cele mai dese ori se reutilizează ca:

1. Galerii de artă (muzee)
2. Spații comerciale (hoteluri, cafenele, magazine, restaurante)
3. Instituții de învățământ
4. Centre multiculturale

Galerie de artă (Muzeu). Printre principalele modalități de utilizare modernă a clădirilor istorice protejate, se poate evidenția muzeizarea, adică transformarea clădirii în sine într-un obiect muzeal sau adaptarea acesteia într-o cameră pentru dispozitivul unui muzeu, iar ambele funcții se pot completa reciproc. [5]

Un obiect exemplu este Galeria de artă Tate Modern din Londra este găzduită într-o clădire cunoscută anterior sub numele de Bankside Power Station, o centrală electrică scoasă din funcțiune. Adoptarea unei abordări adaptive a permis constructorilor să creeze o galerie de artă unică și frumoasă, care este acum un nou far cultural în oraș. [6]

Denumirea: Bankside Power Station

Amplasarea: Londra

Anul construcției: 1947-1963

Denumirea: Galeria de artă Tate Modern

Anul reabilitării: 1996

Grant: 12 milioane de lire sterline din partea agenției de regenerare English Partnerships

Beneficii: De la deschiderea sa, în mai 2000, peste 40 de milioane de oameni au vizitat Tate Modern. Este una dintre primele trei atracții turistice din Marea Britanie și generează anual beneficii economice estimate la 100 de milioane de lire sterline pentru Londra.

Fosta centrală electrică Bankside a fost selectată ca noua galerie în 1994. În anul următor, arhitecții elvețieni Herzog & De Meuron au fost desemnați să transforme clădirea într-o galerie. Faptul că propunerea lor a păstrat **o mare parte din caracterul original al clădirii a fost un factor cheie în această decizie.**

Centrala electrică emblematică, construită în două faze între 1947 și 1963, a fost proiectată de Sir Giles Gilbert Scott. Era alcătuită dintr-o hală de turbine uimitoare, de 35 de metri înălțime și 152 de metri lungime, cu boilerul alături și un singur coș central. Cu toate acestea, în afară de o substație operațională London Electricity, site-ul era redundant din 1981.

În 1996, planurile de proiectare au fost dezvăluite și, în urma unui **grant de 12 milioane de lire sterline din partea agenției de regenerare English Partnerships**, site-ul a fost achiziționat și au început lucrările. Mașinile uriașe au fost îndepărtate, iar clădirea a fost demontată înapoi la structura sa de oțel și zidăria originală. Sala turbinelor a devenit o intrare dramatică și o zonă de expoziție, iar centrala termică a devenit galeriile

Spații comerciale. O altă metodă de conservare este reprofilarea structurii. În primul rând, astfel de clădiri includ monumente arhitecturale precum clădiri industriale, clădiri militare, rezidențiale sau de utilități și chiar închisori vechi. Peste tot în lume, astfel de structuri sunt transformate cu succes în hoteluri, cafenele, magazine și altele asemenea, păstrând în același timp aspectul istoric extern al unui oraș sau al unei alte zone.

Denumirea: sediu central Midland Bank
Amplasarea: London
Anul construcției: 1929

Denumirea: Centru multifuncțional (hotel, restaurant, bar. Sala de ședințe)

Anul reabilitării: 2018

Grant: 85 mln lire

Beneficii: Păstrarea elementelor istorice. Dezvoltarea turismului și dezvoltarea sectorului de agrement.

Ned este un hotel de 5 stele cu 252 de dormitoare incredibil de reușit, cu nouă restaurante, două piscine, un centru spa și sală de sport, spații de întâlnire și evenimente și un club privat pentru membri. [7]

La etapa de reabilitare s-a pus accentul pe păstrarea caracteristicilor originale ale clădirii, cum ar fi cele 92 de coloane de marmură verde și sala bancară din nuc din fosta sală bancară de 3.000 mp, care acum găzduiește un hol spectaculos și opt restaurante distincte.

Etajele superioare găzduiesc șase săli de banchete de gradul I, inclusiv camera de fumat originală a regizorilor, care prezenta cea mai mare tapiserie din Anglia când a fost creată în anii 1920. S-a efectuat restaurarea minuțioasă a lambrului original din nuc, parchetului, candelabrelor de cristal și a tapițeriei uluitoare.

În spatele ușii formidabile de doi metri lățime și 25 de tone - una dintre doar două produse vreodată - au fost restaurate peste 3.000 de cutii de valori originale din oțel inoxidabil și aliniază pereții unui nou lounge bar remarcabil care umple spațiul original. [7]

Centre de educație. Ca și în cazurile menționate mai sus construcțiile patrimoniu istoric sunt reutilizate în centre de educație, astfel de exemple sunt în România cum ar fi O fostă baie din România transformată în centru de educație pentru mediu, acest proiect face parte din transformarea unei clădiri de patrimoniu într-un centru transfrontalier de educație pentru mediu și monitorizare a calității aerului. [8]

Denumirea: Fosta baie

Amplasarea: or. Satu Mare, România

Anul construcției: 1901 Denumirea: Centru transfrontalier de educație pentru mediu și monitorizare a calității aerului

Anul reabilitării: 2009

Proiectul a fost finanțat prin Programul de Vecinătate România-Ucraina 2004-2006.

Finanțarea acordată a fost de 743.938 EUR.

Parteneri de proiect: - Agenția pentru Protecția Mediului Satu Mare, Primaria Djakovo (Ucraina)

Beneficii: Rezultatele proiectului au condus la consolidarea protecției mediului în zona transfrontalieră prin interconectarea rețelei românești de monitorizare a calității aerului cu avertizarea de poluare accidentală în zona de frontieră Halmeu. Prin facilitarea parteneriatelor dintre părțile interesate din ambele țări prin evenimentele și întâlnirile organizate, proiectul a îmbunătățit și cooperarea transfrontalieră între membri. Biomonitorizarea calității aerului a fost asigurată pentru prima dată în țară

Prin renovarea și înființarea Centrului de Educație pentru Mediu și Monitorizare a Calității Aerului, clădirea a dobândit numeroase funcții legate de următoarele domenii de interes:

a) educație ecologică

- săli de clasă pentru preșcolari și școlari din învățământul gimnazial și liceal și pentru formarea profesională a profesorilor, punând la dispoziția elevilor materialul didactic necesar, un laborator cu aparatură hi-tech și posibilitatea de a colabora cu specialiști în mediu.

- showroom și cerc ecologic

- sala de conferințe cu facilități pentru conferințe, cursuri, seminarii și întâlniri,

b) laborator de monitorizare a calității aerului dotat conform standardelor europene

c) biomonitorizare a calității aerului

Activitatea de biomonitorizare se concretizează prin determinarea concentrației de metale grele în colectarea frunzelor de către elevi în arborii de pe marginea drumului, în special în zona de frontieră. **Invalid source specified.**

Centru multicultural. Un exemplu de reabilitare este în Santpedor, Spania, o biserică infirmă din secolul al XVIII-lea a fost restaurată și întinerită cu un nou scop și viață. [9]

Denumirea: Biserica romanic-gotică Sf. Petru și Schitul Sf. Francisc
Amplasarea: Santpedor, Spania
Anul construcției: 1700

Denumirea: Auditorium și o facilitate culturală multifuncțională
Anul reabilitării: 2010-2011
Grant: 1.601.553 euro
Beneficii: Intervenția păstrează moștenirea istorică a clădirii și, în același timp, adaugă noi valori care evidențiază și singularizează biserica antică într-un mod contemporan

3. Standarde de eficiență energetică aprobate pentru construcții istorice

În partea a 2-a a articolului am prezentat date ce țin de proiecte de reabilitarea a construcțiilor pentru utilizarea modernă, astfel la realizarea acestor proiecte un aspect important este și luarea în considerare a eficienței energetice.

Deși prioritar la decizia de conservare, reabilitare se pune accentul pe păstrarea valorilor istorice pe care le transmite construcția, trebuie să ținem cont de adaptarea acestora la contextul economic, social de mediu și energetic.

Conservarea construcțiilor istorice ținând cont de factorul energetic oferă mai multe avantaje precum sunt:

- o utilizare mai atractivă și o mai bună prin asigurarea unei facturi la energie redusă, îmbunătățirea climatului interior (și reducerea fluctuațiilor de temperatură și aer umiditatea) ar spori conservarea clădirii, a structurii acesteia, a materialelor de finisare, decorațiuni interioare.
- întreținere mai constantă a clădirilor ocupate minimizând riscurile de degradare din cauza condensatilor, corozionilor, atac biologic, deformări...
- și nu în ultimul rând, o contribuție la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră prin aceste tipuri de clădiri.

Toate aceste aspecte ar duce la o mai bună utilizare și conservare a clădirilor istorice, așa cum clădirile folosite sunt în stare fizică considerabil mai bună decât cele nefolosite.

În prezent unul din factori de care trebuie ținut cont la momentul conservării, reabilitării sau reconstrucții construcțiilor istorice este respectarea standardelor de eficiență energetică.

Standardele menționate mai sus al departamentului S.U.A, pe lângă faptul că care pe prevăd cerințele necesare în cadrul reabilitării unei construcții cuprind și referințe ce țin de condiții care trebuie luate în calcul pentru ca în urma reabilitării construcția să fie eficientă din punct de vedere energetic.

La fel există la nivel european aprobate Standarde EN 16883: 2017 „CONSERVAREA PATRIMONIULUI CULTURAL - ORIENTĂRI PENTRU ÎMBUNĂTĂȚIREA PERFORMANȚEI ENERGETICE ALE CONSTRUCȚIILOR ISTORICE,, [10]

Aceste standarde oferă linii directoare pentru îmbunătățirea durabilă a performanței energetice a clădirilor istorice, de ex. clădiri valoroase din punct de vedere istoric, arhitectural sau cultural, respectând în același timp semnificația lor patrimonială.

Standardul recunoaște provocările și oportunități legate de îmbunătățirea performanței energetice a clădirilor istorice, iar scopul este de a facilita procesul sistematic de planificare interdisciplinară care va identifica soluții de la caz la caz.

Concluzii:

Integrarea unui monument cultural pentru utilizare modernă combină un complex mare de activități de cercetare, proiectare, reparații și restaurare care necesită implicarea unor specialiști calificați în diverse domenii. În același timp, aceasta este una dintre cele mai optime modalități de conservare a siturilor de patrimoniu cultural.

Reutilizarea adaptivă a devenit mai mult decât o mișcare de conservare. A devenit o modalitate de a salva amintiri și o modalitate de a salva planeta.

Multe clădiri istorice renovate sunt văzute ca un factor cheie pentru dezvoltarea turismului local.

Unul dintre cele mai mari beneficii ale reutilizării adaptive față de conservarea istorică este flexibilitatea de a folosi materiale arhitecturale noi și eficiente, oferind în același timp un omagiu istoriei structurii.

Avantajele acestei abordări sunt de ordin social, cultural, economic și ecologic. Din punct de vedere:

- **social**, reabilitarea păstrează **identitatea** societății și a orașului;
- **cultural**, ea este menită să identifice și să transmită mai departe **valori** artistice, arhitecturale, arheologice și documentare;
- **economic**, pentru că **refolosește** fondul construit, astfel se poate reduce consumul de energie, sunt eliminate costurile demolării și se re-utilizează servicii și infrastructură existentă;
- **ecologic** reutilizarea adaptivă aduce lumea mai aproape de atingerea obiectivelor de zero carbon net, deoarece abordează sarcinile de carbon care există deja în mediul construit.

Reutilizarea adaptivă este adesea mai durabilă decât simpla conservare istorică: atunci când designerii nu sunt constrânși să folosească materiale de construcție originale, ei pot încorpora materiale reciclate și sisteme eficiente; proiectele pot obține chiar și certificarea LEED.

În concluzie putem spune că integrarea clădirilor patrimoniului cultural în circuitul de utilizare modernă este **o soluție eficientă** pentru readucerea și reintegrarea în circuitul social și economic al construcțiilor istorice, astfel păstrând valoarea istorică a construcției și prelungind gradul de utilizarea a acestuia, comparativ cu o conservare simplă a construcțiilor istorice în procesul căruia acestea ajung să devină ruine sau chiar cu riscul de a fi pierdute ca structură.

Deci în urma analizei observăm că există standarde și modele în baza cărora și țara noastră ar putea implementa proiecte ce țin de integrarea și reabilitarea construcțiilor istorice, în așa fel centru orașului în care sunt amplasate cele mai multe monumente istorice ar putea fi reînviat și dezvoltat pentru atragerea investițiilor cât și dezvoltarea turismului.

Bibliografie:

1. ALBU, S., LEȘAN, A. Expropriation as a Way for Protecting the Architectural Heritage. In: *Current Urban Studies*. 2021, vol. 9, no. 2, pp. 299-314. ISSN 2328-4900. DOI: 10.4236/cus.2021.92019. Indexare în Web of Science (Clarivate Analytics).
2. <https://www.thoughtco.com/adaptive-reuse-repurposing-old-buildings-178242>. [Interactiv] [Citat: 03 04 2022.]
3. STANDARDS FOR REHABILITATION & GUIDELINES FOR REHABILITATING HISTORIC BUILDINGS. U.S. Department of the Interior. <https://www.nps.gov/tps/standards/treatment-guidelines-2017.pdf> [citat la 25.03.22].
4. <https://www.masterclass.com/articles/adaptive-reuse-architecture-guide#what-is-adaptive-reuse-architecture>. [Interactiv] [Citat: 03 04 2022.]
5. <http://rosarheolog.ru/uslugi/restavracionnye-raboty-2/prisposoblenie-obektov-kulturnogo-naslediya-dlya-sovremennogo-ispolzovaniya/>. [Interactiv] [Citat: 23 03 2022.]
6. <https://www.tate.org.uk/about-us/history-tate/history-tate-modern> [citat la 05.04.22].
7. <http://www.ardmoregroup.co.uk/?project=poultry>. [citat la 23.03.22].
8. <https://www.interregeurope.eu/good-practices/cross-border-ecological-education-and-air-quality-monitoring-centre-in-refurbished-heritage-building>. citat la 23.03.22].
9. <https://www.yatzer.com/Saint-Francis-Convent-Church-David-Closes-Santpedor-Spain>. [citat 05.04.22].

Articolul a fost realizat în cadrul proiectului de cercetare nr. 20.80009.0807.34 „Sporirea valorii patrimoniului cultural din Republica Moldova”.